

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

**Interdepartementale
Projectorganisatie CCS**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/eleni

Datum 12 november 2010

Betreft CCS-project Noord-Nederland

Ons kenmerk
CCS / 10167935

In mijn brief van 4 november jl.¹ over de uitwerking van de afspraken in het regeerakkoord voor de individuele CO₂-opslag- en afvangprojecten (CCS, Carbon Capture and Storage), heb ik aangekondigd dat ik met de bestuurders van Noord-Nederland om tafel zou gaan zitten om te bespreken hoe we, met het regeerakkoord in gedachten, het geplande CCS-project in het noorden zeker kunnen stellen.

Op 11 november jl. heb ik hiertoe overleg gehad met de gedeputeerden Jager (Groningen), Klip-Martin (Drenthe) en Adema (Fryslân). Conform mijn toezegging informeer ik u hierbij over de uitkomst van dat overleg. Het was een constructief gesprek waarin de gedeputeerden elk de verschillende standpunten van hun provincie aan mij kenbaar hebben gemaakt. Zij hebben duidelijk gewezen op de belangen van de regio en de zorgen die bij de inwoners van Groningen, Fryslân en Drenthe, bestuurlijke partners en maatschappelijke organisaties leven over CO₂-opslag.

In het overleg heb ik de redenen van mijn besluit om het project in Barendrecht stop te zetten toegelicht. Eén van de belangrijkste redenen is dat het project inmiddels meer dan drie jaar is vertraagd, waardoor realisatie minder meerwaarde zou hebben, ook voor Shell. Inmiddels worden ook elders ter wereld projecten uitgevoerd die van belang zijn voor grootschalige toepassing van CCS. Bovendien is tijdens de voorbereiding van het project al een groot deel van de beoogde leereffecten (procedureel, juridisch, vergunningen etc.) gerealiseerd. Daardoor is het project niet langer essentieel voor de verdere ontwikkeling van CCS in Nederland. Daarnaast heb ik verduidelijkt dat lokaal draagvlak weliswaar een belangrijk aspect vormt bij de besluitvorming over een CO₂-opslagproject, maar niet het enige aspect.

In het gesprek hebben we geconcludeerd dat in het bredere energiebeleid CO₂-afvang en -opslag een belangrijke schakel is op weg naar een duurzame

¹ TK 2010-2011, 28 982, nr. 113

energievoorziening. Wereldwijd bestaat reeds decennialang ervaring met CO₂-opslag. Realisatie van grootschalige CCS-projecten draagt bij aan verbetering van de energie-efficiëntie van de techniek en leidt tot verdere kostenreductie. Daardoor wordt CCS sneller rendabel en kan de technologie industriebreed toegepast worden, zowel in de energiesector als in andere industrieën die veel CO₂ uitstoten, zoals de staalindustrie en de petrochemie. In het noorden is veel opslagcapaciteit aanwezig in de vorm van lege gasvelden. Daarnaast zijn momenteel twee elektriciteitscentrales in aanbouw in de Eemshaven die over enkele jaren in gebruik zullen worden genomen. Omdat grootschalige CCS-projecten een belangrijke bijdrage leveren aan verdere kostenreductie van CCS, in het noorden sprake is van serieuze CCS-plannen, komende jaren daar de CO₂-uitstoot zal toenemen en er in potentie goede opslagmogelijkheden aanwezig zijn, wil ik ruimte bieden aan een grootschalig CCS-project in Noord-Nederland.

CCS-projecten zullen echter uitsluitend onder voorwaarden kunnen worden gerealiseerd. Veiligheid vormt daarbij een absolute, harde randvoorwaarde. Alleen als uit de onderzoeken blijkt dat de veiligheid gewaarborgd is, zal ik toestemming geven voor CO₂-opslag in het noorden. In het overleg met de gedeputeerden heb ik aangegeven dat naast veiligheid ook andere factoren, zoals de aanwezigheid van lokaal draagvlak, een rol zullen spelen bij de definitieve besluitvorming over CO₂-opslag. Bij de besluitvorming gaat het om een bredere afweging waarbij verschillende aspecten zullen worden meegewogen, zoals de milieueffecten, het draagvlak en financiële aspecten.

Noordelijke dialoog

De gedeputeerden hebben het belang van de 'Noordelijke dialoog' benadrukt voor het verkrijgen van lokaal draagvlak. Die dialoog is een communicatietraject waarin met inwoners, maatschappelijke organisaties en overige betrokken actoren van gedachten wordt gewisseld over de verschillende aspecten die een rol spelen bij CCS. In het overleg heb ik aangegeven deze dialoog nadrukkelijk op te willen pakken om goed te luisteren naar wat er leeft en hierover het gesprek aan te gaan. Uit de ervaringen in Barendrecht hebben we geleerd dat voor het verkrijgen van draagvlak het van belang is dat niet alleen nationaal, maar ook regionaal en lokaal voldoende zicht bestaat op het bredere energiebeleid van dit kabinet in relatie tot de klimaatdoelstellingen. Daarom is het mijn inzet om in het kader van de dialoog onder andere discussies tussen deskundigen te (laten) organiseren over nut en noodzaak van CCS als schakel op weg naar een duurzame energievoorziening.

Ik zie het als een belangrijke uitdaging voor de Noordelijke dialoog om de bewoners goed te informeren over – vaak technisch-inhoudelijk complexe - onderzoeksresultaten en opvattingen van experts, hen de kans te geven de vragen te stellen die zij over CCS hebben en hen zo de mogelijkheid te bieden zich op basis van feiten een reëel beeld van CCS te vormen en daarop hun mening te kunnen baseren. Het informeren van burgers en het serieus nemen van hun zorgen vind ik een noodzakelijkheid. Op zeer korte termijn zal met de betrokken

actoren in het noorden worden overlegd over de nadere invulling van deze dialoog.

Tenslotte heb ik met de gedeputeerden gesproken over de wijze waarop zou kunnen worden voortgebouwd op het Energieakkoord Noord-Nederland 2007 tussen het Rijk en provincies Groningen, Fryslân, Drenthe en Noord-Holland. Want naast de plannen voor een CCS-project, zijn in het noorden ook andere initiatieven die een substantiële bijdrage kunnen leveren aan de totstandkoming van een schoon klimaat en een CO₂-arme energievoorziening. In het gesprek heb ik aangegeven dat ik gezamenlijk met de gedeputeerden de mogelijkheden wil verkennen om die ontwikkelingen te stimuleren en te versnellen, bijvoorbeeld in de vorm van een Green Deal voor het noorden.

Op basis van dit gesprek met de gedeputeerden heb ik er alle vertrouwen in dat wij gezamenlijk in het noorden een wezenlijke stap kunnen zetten richting een duurzame energiehuishouding.

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,

(w.g.) drs. M.J.M. Verhagen

Geachte voorzitter en leden van provinciale staten,

Op 4 november j.l. heeft de Minister van EL & I in een brief aan de Tweede Kamer o.a. aangegeven met betrokken partijen te willen spreken over CO2-opslag in Noord-Nederland. Al eerder hadden de noordelijke provincies aangegeven graag snel bestuurlijk overleg te willen ter verduidelijking van de passage in het regeerakkoord, waarin een koppeling wordt gemaakt tussen de opslag van CO2 en de vergunningverlening voor een nieuwe kerncentrale.

Naar aanleiding hiervan heeft op 11 november j.l. een bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen de gedeputeerden van de drie noordelijke provincies en minister Verhagen. In deze brief wil ik u graag informeren over het verloop van dat gesprek.

Tijdens dit overleg heb ik de nadruk gelegd op de verschillende rollen van partijen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid. Ik heb de situatie in Drenthe geschetst, waarbij ik gewezen heb op de door u ingediende motie vooralsnog niet mee te willen werken aan CCS. Ook heb ik aangegeven dat de weerstand tegen een demonstratieproject ook hier toeneemt, zoals onder andere blijkt uit brieven van een aantal Drentse gemeenten waarin zij CCS op hun grondgebied afwijzen.

De minister heeft aangegeven dat de passage in het regeerakkoord van toepassing is op de grootschalige uitrol van CO2-opslag op langere termijn. Ook geeft hij aan dat draagvlak wel mee zal wegen bij de beslissing over een CCS-project, maar dat het één van meerdere factoren zal zijn. In dit kader hebben wij het belang van de noordelijke dialoog benadrukt. De minister heeft aangegeven dat het Rijk een leidende rol wil spelen bij de dialoog, met onder meer discussies over nut en noodzaak van CCS als onderdeel van de transitie naar duurzame energievoorziening.

Daarnaast is duidelijk geworden dat het Rijk de Drentse Structuurvisie voor de Ondergrond een belangrijke rol zal toekennen bij de vaststelling van de definitieve locatie voor een CCS project.

Daarnaast is in grote lijnen gesproken over een nieuw Energieakkoord. In Noord-Nederland bestaat een keur aan initiatieven op het gebied van besparing en duurzame energie. De minister heeft aangegeven met gedeputeerden de mogelijkheden tot stimulering en versnelling hiervan, ook met het oog op de economische potentie hiervan, te willen verkennen, bijvoorbeeld in de vorm van een Green Deal.

De minister zal zeer binnenkort de Tweede Kamer in een brief informeren over het geen besproken is. Ik zal u deze kamerbrief zo spoedig mogelijk als aanvulling op dit schrijven toesturen.

Met vriendelijk groet,
Tanja Klip-Martin